Nr 34.

Ankom till Riksdagens kansli den 15 maj 1912 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af allmän och lika kommunal rösträtt för såväl män som kvinnor m. m.

Närvarande: Herrar Bonde *), Branting, Trygger, Clason, Bellinder, Hellberg, Ekman, von Geijer *), Mannheimer, Wavrinsky, grefve Hamilton, Sehlin, Jansson i Djursätra *), Ericsson, Nilsson, Nyström, Edén, Larsson i Västerås, Magnusson och Larsson i Säby.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 182, hafva herrar *O. H. Waldén, Hj. Branting, Carl Lindhagen, E. Palmstierna, F. W. Thorsson, Nils Persson, Värner Rydén, A. J. Christiernson, Viktor Larsson* och *Herm. Lindqvist* hemställt,

»*att* Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i nu gällande förordningar angående kommunalstyrelse på landet, i stad och i Stockholm, liksom ock i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, att den kommunala rösträtten kommer att byggas på grundval af allmän och lika rösträtt för såväl män som kvinnor, samt

att Riksdagen, intill dess dylikt förslag kan blifva genomfördt, för sin del ville antaga nedannämnda förändringar af vissa paragrafer i följande kommunala författningar:

Förordningen om kommunalstyrelse på landet.

§ 4.

Medlem af en kommun på landet är enhvar, som där är mantalsskrifven.

§ 8.

Mom. 1. Enhvar välfrejdad svensk undersåte, som är medlem af en kommun, uppnått tjuguett års ålder samt enligt § 57 är förbunden att erlägga skatt till kommunen och icke häftar för kommunalutskylder, som förfallit till betalning under sist förflutna kalenderåret, är berättigad att deltaga i kommunalstämmans öfverläggningar och beslut.

Mom. 2. Enahanda rättighet tillkommer hvarje välfrejdad kvinna, som är medlem af en kommun, uppnått tjuguett års ålder och är gift med svensk man, som enligt bestämmelserna i föregående moment är kommunalt röstberättigad.

Mom. 3. Den, som står under förmynderskap, må ej utöfva rösträtt.

§ 11.

Mom. 1. Hvarje röstberättigad äger en röst.

Mom. 2. Där — — — grunden.

Förordningen om kommunalstyrelse i stad.

§ 3.

Medlem af stadskommun är enhvar, som där är mantalsskrifven.

§ 9.

Mom. 1. Enhvar välfrejdad svensk undersåte, som är medlem af en stadskommun, uppnått tjuguett års ålder samt enligt § 57 är förbunden att erlägga skatt och icke häftar för stadsutskylder, som förfallit till betalning under sistförflutna kalenderåret, är berättigad att

vid allmän rådstuga deltaga i öfverläggningar och beslut i alla de staden rörande angelägenheter, hvilka icke enligt rikets grundlagar eller särskilda författningar äro vissa klasser af stadens medlemmar förbehållna.

Mom. 2. Enahanda rättighet tillkommer hvarje välfrejdad kvinna, som är medlem af en kommun, uppnått tjuguett års ålder och är gift med svensk man, som enligt bestämmelserna i föregående moment är kommunalt röstberättigad.

Mom. 3. Den, som står under förmynderskap, må ej utöfva rösträtt.

§ 11.

Enhvar, som är röstberättigad vid allmän rådstuga, äger en röst.

Förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

§ 2.

Mom. 1. Medlem af kommun är enhvar, som där är mantalsskrifven.

Mom. 2. I såväl — — — förbehållna.

§ 7.

Mom. 1. Enhvar välfrejdad svensk undersåte, som är medlem af kommunen, uppnått tjuguett års ålder samt enligt § 40 är förbunden att till kommunen erlägga skatt och icke häftar för stadsutskylder, som förfallit till betalning under sistförflutna kalenderåret, är berättigad att i val af stadsfullmäktige deltaga.

Mom. 2. Enahanda rättighet tillkommer hvarje välfrejdad kvinna, som är medlem af en kommun, uppnått tjuguett års ålder och gift med svensk man, som enligt bestämmelserna i föregående moment är kommunalt röstberättigad.

Mom. 3. Den, som står under förmynderskap, må ej utöfva rösträtt.

§ 9.

Vid valet äger hvarje röstande en röst.

Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd.

§ 6.

Vid omröstning följes på landet hvad för kommunalstämma och i stad hvad för allmän rådstuga stadgadt är i afseende på rösträtts utöfning och öfverlåtande på annan person.

De för kommunerna gällande — vid kyrkostämma företedda.

Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm.

§ 5.

Mom. 1. Enhvar, som är röstberättigad vid val af stadsfullmäktige, äger å kyrkostämma en röst.

Förordningen om landsting.

§ 10.

Valbar till landstingsman är enhvar inom landstingsområdet röstberättigad, man eller kvinna, som uppnått tjugufem års ålder.

Landstingsman kan ej vara: a), b), c), och d), (= nuvarande bestämmelser).

Gift kvinna, som är röstberättigad, vare ej på den grund, att hon står under mannens målsmanskap, obehörig att utöfva uppdrag, hvarom nu är fråga.

För valbarhet till suppleant erfordras samma egenskaper, som för valbarhet till landstingsman.

Landstingsman eller suppleant må ej kunna uppdraget sig afsäga, såvida han ej fyra år tjänstgjort såsom landstingsman eller uppnått 60 års ålder eller eljest uppgifver hinder, som af landstinget godkännes.

Väljes kvinna till landstingsman eller suppleant, äger hon när som helst afsäga sig uppdraget.

§ 24.

Landstingsman eller suppleant åtnjuter af landstingets medel i dagtraktamente under landstingets möte sex kronor äfvensom ersättning för resekostnaden fram och åter beräknad efter skjutslega för en häst, där icke järnväg är att tillgå eller ångbåtslägenhet begagnas, men efter afgiften i andra klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på ångfartyg, där resan såmedelst sker.»

Slutligen hafva motionärerna hemställt, att utskottet, i händelse af bifall till dessa framställningar, måtte vidtaga de jämkningar i formuleringen af andra paragrafer i här omhandlade förordningar, hvilka det finner bli en följd af våra yrkanden.

Beträffande de skäl, som motionärerna hafva anfört till stöd för sina förslag tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottets yttrande.

Såsom framgår af motionärernas ofvan återgifna förslag, hemställa de *dels* om en skrifvelse till Kungl. Maj:t i syfte att allmän och lika kommunal rösträtt skulle införas för såväl män som kvinnor, *dels och* att vissa ändringar redan nu skulle vidtagas i kommunalförordningarne, nämligen införande af lika och personlig kommunal rösträtt, beredande af valbarhet för kvinna till landstingsman samt medgifvande af dagtraktamente till landstingsman.

Den kommunala rösträtten.

De viktiga förändringar i kommunalförordningarna, hvilka förelades Riksdagen år 1907 såsom delar af de kungliga förslagen till rösträttsfrågans lösning och genom dessa förslags antagande numera trädt i gällande kraft, torde icke i alla punkter hafva erhållit den allsidiga och genomgripande pröfning som varit önskvärd. Detta synes icke minst gälla ifråga om de nya kommunala rösträttsbestämmelserna. Efter utskottets mening kan ej den lösning, som år 1907 vanns, vara slutgiltig, då graderingen af rösträtten är godtycklig och ej har något inre skäl för sig. Utskottet kan emellertid för närvarande icke förorda, vare sig en skrifvelse till Kungl. Maj:t i syfte att få till stånd en omläggning af den kommunala rösträtten, eller ett positivt beslut om ändring af gällande bestämmelser. Innan något göres i nu ifrågavarande afseende torde först böra afvaktas resultaten af den omläggning af den kommunala beskattningen, som för närvarande är föremål för

sakkunnig pröfning. Jämväl bör en mera genomgripande reform af den kommunala rösträtten vara förenad med en revision af kommunalförordningarna i olika riktningar, såsom ifråga om de kommunala myndigheternas kompetens och ställning i förhållande till statsmyndigheten, i syfte af verksam kontroll öfver beskattning och utgifter och mera dylikt.

I ett afseende har emellertid utskottet funnit sig böra biträda motionärernas förslag, nämligen i fråga om upphäfvande af de juridiska personernas kommunala rösträtt. Vid förlidet års riksdag framställdes motionsvis förslag härom, men blef detta af konstitutionsutskottet afstyrkt. I en till utskottets utlåtande fogad reservation yrkade sex af utskottets ledamöter bifall till ett yrkande i motionens syfte och anförde de som stöd härför följande:

»Såsom motionärerna erinrat, framträdde frågan om afskaffande af de juridiska personernas kommunala rösträtt nästan omedelbart efter det att denna rösträtt blifvit införd genom 1862 års kommunalförfattningar. Redan 1867 var oppositionen emot densamma så stark, att Andra kammaren då antog ett yrkande, enligt hvilket bolags rösträtt borde upphäfvas (och i stället delägare i bolag rösta för sin andel i bolaget, i proportion till dess taxerade inkomst). Denna opposition mot bolagens rösträtt kom sedermera att i viss mån sammansmälta med krafvet på en begränsning af de höga röstetalen, hvilka i regel innehades af bolag, och sistnämnda kraf trängde småningom i förgrunden. Men vid sidan däraf framträdde också — exempelvis i motioner 1884, 1893, 1899 — den ståndpunkten, att själfva rösträtten för bolag såsom sådan vore förkastlig, och ett yrkande på utredning om upphäfvande af hela denna rösträtt antogs år 1899 af Andra kammaren.

Det synes uppenbart, att tiden nu bör vara inne att på allvar återupptaga denna fråga. Den nya kommunala röstskalan har inom kommunerna, speciellt vid de olika kommunala valen, framkallat en stark stegring af intresset och lifaktigheten, och inför denna nya kommunala lifaktighet ter sig bolagens och i allmänhet de juridiska personernas rösträtt mer än någonsin såsom principiellt förkastlig. Utöfvandet af medborgerliga befogenheter inom kommunerna, särskildt röstning vid de olika valen, förutsätter en personlig pröfning och en personlig ställning till de brännande frågorna, hvilka endast äro till finnandes hos medborgare, ej hos opersonliga samfälligheter. Såsom motionärerna påvisat, gäller detta i första rummet landstingsvalen, med deras starkt utpräglade politiska karaktär, men också val inom kommunerna och andra kommunala angelägenheter.

Någon principiell orättvisa ligger icke i ett upphäfvande af de ju-

ridiska personernas rösträtt, då en sådan rösträtt, hvilket äfven i motionen omnämnes, icke förekommer i de flesta andra länder, och då de olika samfälligheternas intressen hos oss liksom annorstädes i alla händelser komme att tillbörligt bevakas af de personer, som i dem äro delägare eller med dem äro på annat sätt förbundna, med dessas personliga röster. Än mindre skulle ett sådant upphäfvande rubba Första kammarens afsedda karaktär af en representation för de kommunala intressena, då dessa kommunala intressen naturligtvis göras gällande genom de röstberättigade medborgarne inom kommunerna lika väl som genom bolagen.»

Utskottet finner de skäl, som af fjolårets reservanter blifvit anförda, fortfarande äga full giltighet och har därför funnit sig böra hemställa om skrifvelse till Kungl. Maj:t i syfte att bolags och andra samfälligheters rösträtt upphäfves.

Kvinnas valbarhet till landstingsman.

I samband med den kungl. propositionen om ändring af kommunalförfattningarna vid 1907 års riksdag framställdes motionsvis förslag om beredande af valbarhet för kvinna till landstingsman. Särskilda utskottet fann sig emellertid icke för närvarande böra tillstyrkta förslaget härom. Jämväl vid förlidet års riksdag framställdes förslag i dylikt syfte, men blef detsamma af konstitutionsutskottet afstyrkt.

Efter utskottets uppfattning finnes intet hållbart skäl för att utestänga kvinnorna från valbarhet till landstingen, allraminst sedan de genom 1907 års reform blifvit valbara till de med landstingen i många afseenden jämnställda stadsfullmäktigekorporationerna och således äfven till sådana som i likhet med landstingen hafva att utse ledamöter i Riksdagens Första kammare. Utskottet har därför funnit sig böra biträda motionärernas förslag i detta afseende.

Dagtraktamente åt landstingsman.

Såsom af motionärerna erinrats var frågan om tillerkännande af dagtraktamente åt landstingsman senast år 1911 föremål för Riksdagens pröfning. Konstitutionsutskottet tillstyrkte då ett framställdt förslag härom, men förföll frågan på grund af kamrarnes skiljaktiga beslut.

I sitt utlåtande i anledning af ifrågavarande förslag anförde förlidet års utskott, efter att hafva erinrat att förslag i dylikt syfte dittills af vederbörande utskott blifvit afstyrkta under hänvisning till att de kommunala uppdragen såsom förtroendesysslor böra fullgöras utan ersättning, följande:

»I likhet med hvad herr Staaff m. fl. i sin motion anfört, finner emellertid utskottet, att principen om oaflönade förtroendeuppdrag svår-

ligen kan anföras som skäl mot förevarande förslag. Denna princip innebär nämligen, att innehafvare af förtroendetjänster ej äga att åtnjuta ersättning för därmed förenadt *arbete* eller erhålla *lön* (arfvode). Hvad åter dagtraktamente beträffar, torde detta ej kunna anses utgöra vare sig lön eller arfvode i egentlig mening utan blott innebära ersättning för de *direkta kostnader*, som äro förenade med ett visst uppdrag. Då ämbets- eller tjänsteman för tjänsteresor uppbär resekostnads- och traktamentsersättning utöfver den lön, han åtnjuter, uppfattas sålunda denna lön såsom en från den förra skild sak. Lönen uppbäres på grund af hans tjänst, resekostnaden och dagtraktamentet på grund af de särskilda kostnader, som tjänsten i visst afseende medför. Landstingsmannauppdraget torde också kunna anses vara af den särskilda art, att dagtraktamente därför bör förekomma, då det för de allra flesta landstingsmän förutsätter vistelse på annan plats än hemorten. Då utskottet ej finner, att landstingsman skäligen bör påläggas utöfver de besvär, som äro förenade med uppdraget, särskilda direkta utgifter för uppdragets fullgörande, och då landstingsman redan nu delvis erhåller ersättning för de direkta kostnader som resorna innebära, har utskottet i nu angifna afseende intet att erinra mot att landstingsman tillerkännes äfven dagtraktamente.

Äfven ur en annan synpunkt torde emellertid ett stadgande härom vara af behofvet påkalladt. De vid 1909 års riksdag definitivt antagna bestämmelserna i fråga om den kommunala rösträtten och det proportionella valsättet afsågo att för de samhällsklasser, som dittills ej alls eller endast i undantagsfall varit representerade i landstingen, bereda möjlighet att välja landstingsmän ur sin egen krets. I likhet med motionärerna finner utskottet, att afsikten med 1909 års rösträttsreform svårligen skulle i detta afseende kunna realiseras, om den census, som stadgandet i § 24 i förordningen om landsting faktiskt innebär, fortfarande skulle bibehållas. Efter utskottets mening torde sålunda införande af dagtraktamente åt landstingsman kunna anses vara befogadt, emedan det innebär en konsekvens af 1909 års lagstiftningsarbete i fråga om vidgade medborgerliga rättigheter.

I fråga om dagtraktamentets storlek finner utskottet, att detta lämpligen torde kunna fastställas till 6 kronor eller det belopp, som blifvit i de båda förevarande motionerna föreslaget. I likhet med motionärerna anser utskottet, att i samband härmed en reglering bör företagas i fråga om den nu stadgade resekostnadsersättningen. Efter hvad utskottet erfarit, hafva landstingsmän från trakter, i hvilka järnväg ej finnes att tillgå, genom bestämmelsen om ersättning för skjutslega efter två hästar be-

redt sig en icke obetydlig vinst, och jämväl den efter afgiften i första klassens vagn på järnväg beräknade ersättning torde, i all synnerhet på längre sträckor, kunna lämna afsevärdt öfverskott, om lägre vagnsklass användes. Då det torde vara synnerligen önskvärdt, att stadgandet om ersättning för de direkta utgifter, som äro förbundna med fullgörande af ett kommunalt förtroendeuppdrag, icke bereder möjlighet till särskild vinst för de till denna ersättning berättigade, har utskottet ansett, att resekostnadsersättning bör beräknas efter skjutslega för en häst, där järnväg icke är att tillgå eller ångbåtslägenhet begagnas, och efter afgiften i andra klassens vagn på järnväg. Utskottet har däremot ansett, att den nuvarande bestämmelsen i fråga om ersättning för begagnande af ångbåtslägenhet lämpligen kan bibehållas.»

Utskottet finner de af 1911 års konstitutionsutskott anförda skäl fortfarande äga full giltighet och tillstyrker därför bifall till motionärernas förslag i nu ifrågavarande afseende.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

1:o) att Riksdagen måtte i anledning af herr Waldéns m. fl. motion nr 182 för sin del besluta följande ändrade lydelse af § 10 i förordningen om landsting den 21 mars 1862:

§ 10.

Valbar till landstingsman är enhvar inom landstingsområdet röstberättigad man eller kvinna, som uppnått 25 års ålder.

Landstingsman kan ej vara:

a) den som icke råder öfver sig och sitt gods;

b) den som till borgenärer all sin egendom afträdt och icke, på sätt lag förmår, gitter visa att han från deras kraf befriad är;

c) den som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, hvilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende, eller den som är ställd under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd;

d) den som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan eller att i rikets tjänst vidare nyttjas.

Gift kvinna, som är röstberättigad, vare ej på den grund, att hon står under mannens målsmanskap, obehörig att utöfva uppdrag, hvarom nu är fråga.

För valbarhet till suppleant erfordras samma egenskaper som för valbarhet till landstingsman.

Landstingsman eller suppleant må ej kunna uppdraget sig afsäga, såvida han ej fyra år tjänstgjort såsom landstingsman eller uppnått 60 års ålder eller eljest uppgifver hinder, som af landstinget godkännes.

Väljes kvinna till landstingsman eller suppleant, äger hon när som helst afsäga sig uppdraget.;

2:o) att Riksdagen måtte i anledning af herr Waldéns m. fl. förevarande motion för sin del besluta följande ändrade lydelse af § 24 i förordningen om landsting den 21 mars 1862:

§ 24.

Landstingsman eller suppleant åtnjuter af landstingets medel i dragtraktamente under landstingets möte sex kronor äfvensom ersättning för resekostnaden fram och åter beräknad efter skjutslega för en häst, där icke järnväg är att tillgå eller ångbåtslägenhet begagnas, men efter afgiften i andra klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på ångfartyg, där resan såmedelst sker.;

3:o) att Riksdagen måtte i anledning af herr Waldéns m. fl. förevarande motion i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville efter verkställd utredning låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i gällande kommunala författningar, att den kommunala rösträtt, som nu tillkommer bolag och andra samfälligheter måtte upphäfvas;

4:o) att herr Waldéns m. fl. förevarande motion, där

den ej kan anses besvarad genom utskottets under punkterna 1:o) och 2:o) gjorda hemställanden, icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 maj 1912.

På utskottets vägnar:

HJ. BRANTING.

Reservationer:

af herrar *Trygger, Clason* och *K. J. Ekman* i fråga om utskottets hemställan under punkterna 1:o), 2:o) och 3:o) samt i fråga om motiveringen;

af herr *Bellinder* i fråga om utskottets hemställan under punkterna 1:o) och 3:o) samt beträffande motiveringen, hvarjämte han ifråga om utskottets hemställan under punkten 2:o) anfört:

Ehuru jag har den åsikten, att kommunala förtroendeuppdrag böra vara oaflönade, har jag likväl ansett mig kunna bifalla förslaget om medgifvande af dagtraktamente åt landstingsmän såsom en skälig godtgörelse för de *extra kostnader* de under sin bortovaro från hemmet och under sin vistelse vid landstinget få vidkännas. Men däraf följer ock, enligt min mening, att de landstingsmän, som bo å den ort, där landstinget hålles, ej böra erhålla något dagtraktamente, och jag hemställer i öfverensstämmelse därmed,

att Riksdagen måtte för sin del besluta, att § 24 i kungl. förordningen af den 21 mars 1862 om landsting erhåller följande lydelse:

§ 24.

Landstingsman eller suppleant, *som ej bor å den ort, där landstinget hålles,* åtnjuter af landstingets medel i dagtraktamente under landstingets möte sex kronor

samt ersättning för resekostnaden fram och åter, beräknad efter skjutslega för en häst, där icke järnväg är att tillgå eller ångbåtslägenhet begagnas, men efter afgiften i andra klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på ångfartyg, där resan så medelst sker;

af grefve *Hamilton*, som förenat sig med herr Bellinder;

af herr *Hellberg* som anfört:

I fråga om den kommunala rösträtten har jag icke kunnat i allo ansluta mig till utskottets ståndpunkt.

Den lika kommunala rösträtten synes mig ha lika goda skäl för sig i vårt land som i de många andra, där den är införd, och den skulle helt visst lika litet komma att missbrukas af vårt laglydiga och lugna folk som af andra hvilka äga den. Otvifvelaktigt kommer också krafvet på densamma att allt mer och allt starkare göra sig gällande. Vid en reform af den kommunala beskattningen måste väl den ganska godtyckligt fastställda 40-gradiga röstskalan på något sätt förändras, då annars en lindrigare beskattning af de mindre bemedlade ju skulle medföra en inskränkning af deras kommunala inflytande. Det vore då önskligt, att regeringen, när den framför nämnda skattereform, på samma gång ville framlägga förslag om den graderade röstskalans afskaffande. Först när denna skala försvunnit och därmed den på ekonomiska grunder hvilande rättsolikheten mellan kommunens röstberättigade, kunna de samhälleliga angelägenheter, som handhafvas af kommunen, blifva omfattade med det allmänna intresse som bör tillkomma dem.

I samband med en sådan förändring af den kommunala rösträtten må väl kommunalförordningarna äfven i andra afseenden förändras, där så af behofvet påkallas. Dock vore det enligt min mening ingalunda lyckligt, om den revision, hvarom utskottet talar, skulle leda till någon större inskränkning i vår kommunala självstyrelse. Det synes mig inte finnas någon grundad anledning att misstänka de nu mer eller mindre inflytelselösa bland de kommunalt röstberättigade för benägenhet till slöseri och besinningslöshet. De kommunala utgifterna äro för visso minst lika kännbara för dem som för de mera bemedlade, deras sparsamhetsintresse är följaktligen också lika starkt, och den naturliga konservatism, som finnes hos dem liksom hos de allra flesta, skulle otvifvelaktigt förhindra öfverilade åtgärder. Det synes mig därför att en de-

mokratisering af den kommunala rösträtten inte bör medföra någon af andra grunder icke motiverad, mera vidtgående begränsning af kommunens befogenheter;

af herrar *von Geijer, Jansson* i Djursätra, *Nyström* och *Magnusson* ifråga om utskottets hemställan under punkterna 1:o) och 3:o) samt i fråga om motiveringen;

af herr *Branting,* med hvilken herrar *Wavrinsky, Nilsson* och *Larsson* i Västerås förenat sig, och som anfört:

»Utskottet erkänner i ganska bestämda ordalag, att de nuvarande kommunala rösträttsbestämmelserna äro bristfälliga äfvensom att graderingen af denna rösträtt är godtycklig och ej har något inre fog för sig. Det oaktadt har utskottet i stort sedt afböjt att för närvarande medverka till undanröjande af dessa erkända brister. De skäl, utskottet anför såsom stöd för en sådan hållning, äro dock för hvar och en, som vill anlägga demokratiska synpunkter på denna för den folkliga samhällsutvecklingen så vitala fråga, fullständigt ohållbara.

För min del anser jag, att *personlighetsprincipen* bör, utan inblandning af medborgarnas större eller mindre ekonomiska bärkraft, ligga till grund för den kommunala rösträtten liksom för den politiska. Redan med hänsyn härtill funnes det alltså efter mitt sätt att se icke någon anledning att afvakta en eventuell omläggning af den kommunala beskattningen, innan den kommunala rösträtten göres lika och allmän. Dessa båda frågor kunna och böra lösas alldeles oberoende af hvarandra. Men äfven om man skulle ställa sig på den ståndpunkt att icke erkänna personlighetsprincipens ensamrätt inom den kommunala självstyrelsens område, måste det väcka de största betänkligheter att undanskjuta en ingripande reform till den ovissa framtid, då den svåra frågan om den kommunala beskattningens omläggning kan vara löst.

Då utskottet som ett ytterligare skäl för sin afvisande ståndpunkt framhåller nödvändigheten af vissa begränsningar och inskränkningar i den nuvarande kommunala självstyrelsen, måste jag nedlägga en bestämd gensaga mot det oberättigade misstroende mot de breda folklagren i vårt land, som synes ligga bakom ett dylikt betraktelsesätt. Har den kommunala självstyrelsen hittills kunnat utöfvas utan dylika inskränkningar under den tid, ett fåtal endast på grund af sin förmögenhetsställning haft ett alldeles dominerande inflytande i kommunala angelägenheter, finnes sannerligen ej någon anledning att begränsa denna självstyrelse därför, att rösträtten skulle blifva mera demokratisk.

Som i motionen framhålles är efter min mening rösträttsfrågan alltjämt olöst, så länge ett mindretal ännu sitter vid makten i kommunerna med hjälp främst af den 40-gradiga skalan. Mot denna för Sverige enastående inrättning till gynnande af de förmögna klassernas öfvervälde måste demokratien samla hela sin kraft. Det finnes intet skäl hvarför vårt folk skall fortsätta med detta slags klass-skalor, medan t. ex. våra närmaste frändefolk, norrmän och danskar, genomfört som en naturlig frukt af utvecklingen *lika* kommunal rösträtt med proportionellt valsystem.

Härtill kommer ytterligare att den 40-gradiga skalan ju äfven har en *direkt politisk* sida. Som i motion nr 307 af den socialdemokratiska riksdagsgruppen närmare utvecklas, kan det fortsatta herraväldet i Första kammaren af det högerparti, som vid de allmänna valen visade sig icke förfoga öfver ens en tredjedel af valmännens röster, med siffror konstateras vara en direkt följd af den 40-gradiga skalan. Vägen till brytandet af detta öfvervälde går alltså öfver den 40-gradiga skalans slopande och den lika kommunala rösträttens införande. Den 40-gradiga skalans slopande skulle därjämte i sina konsekvenser sannolikt leda till en afsevärd minskning i artskillnaden mellan kamrarna och påskynda det närmande dem emellan, som redan på olika sätt tagit sig uttryck. Därmed skapas på samma gång en fullt naturlig utgångspunkt för en kommande utveckling af vår författning i demokratisk riktning, fram mot *enkammarsystem.* I den nyss nämnda partimotionen är denna utvecklingens naturliga väg tydligt angifven: enkammarsystemets tid kommer, men hvad det nu främst gäller är, icke så mycket att vända sig mot tvåkammarsystemet som sådant, utan att söka bryta det farliga hinder för alla folkliga reformer, som ligger i en första kammare vald på den 40-gradiga skalans grund. Det nu viktiga och nödvändiga är alltså att *samla alla krafter mot den 40-gradiga skalan.*

Med hänsyn till hvad sålunda anförts, hemställer jag om bifall till herr Waldéns m. fl. motion nr 182 och sålunda

> *att* Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i nu gällande förordningar angående kommunalstyrelse på landet, i stad och i Stockholm, liksom ock i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, att den kommunala rösträtten kommer att byggas på grundval af allmän och lika rösträtt för såväl män som kvinnor, samt

att Riksdagen, intill dess dylikt förslag kan blifva genomfördt, för sin del ville antaga de förslag till ändrad lydelse af förordningen om kommunalstyrelse på landet, förordningen om kommunalstyrelse i stad, förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm, förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd och förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm, hvilka finnas återgifna ofvan å sid. 2—4.»